

דף מג.

עין משפט א.ב.ג.ד.ה.

חז"מ סימן רצב סעיף ז

ח. הופקדו מעות אצל חנוני או שולחני אם אינם חתומים וקשורים בקשר משונה אע"פ שהם צרורים מותר לחנוני להשתמש בהם ש, וע"כ הוא נעשה עליהם שומר שכר וחייב בהם כגניבה ואבידה ת אפי' קודם שנשתמש בהם בפועל. ואם כבר נשתמש בהם לגביה הם הפכו להיות הלואה א וחייב גם באונסין אפי' אחר שהחזירם למקומם עד שיחזירם לבעליהם.

ט. היו המעות חתומים וקשורים קשר משונה גם חנוני לא ישמש בהם, וע"כ אבדו או נגנבו אינו חייב באחריותן כדין שומר חנם.

י. הופקדו המעות אצל בעל הבית אפי' מותרים לא ישתמש בהם, וע"כ אם אבדו או נגנבו אינו חייב באחריותן, ובלבד שישמרם ע"י הטמנה בקרקע כדין שמירת כספים.

ובעל הבית שהוא תמיד צריך למעות להלוותם בריבית ב לגוים דינו כשולחני, ובלבד שרוב עסקיו בריבית.

הגה: ודוקא כסף ולא חתיכות כסף.

ש. והיינו שהמעות עדיין בעין. ביאורים ס"ק י"ג.

ודוקא שהמפקיד מברר שגם הוא יכול להרויח במעות, אז חייב לשלם, והטעם, דמבטל כיסו של חבירו והריוח בו חייב ליתן לו הריוח, ודוקא שלא נתכוון הנפקד לגזולו, אבל אם נתכוון לגזולו קנה הגזלן בשבח הגזילה והשבח שלו. כ"כ בביאורים ס"ק י"ג. אבל הש"ך בס"ק ט"ו חולק וס"ל דמבטל כיסו של חבירו אף שהריוח פטור.

ת. כ"כ הרשב"א בתשובה ח"א סי' תתקל"ח.

א. בפעמוני זהב הביא דצריך למחוק המילת "או" וכך פירושו שאם גילה דעתו הנפקד שמתעסק לצורך המפקיד וגם הוא בענין שאסור להשתמש בו אינו נאמן לומר לעצמי נתעסקתי עד שאמר כן בפני עדים, אבל חסר אחד משני התנאים אלו אין הדין כן שאם לא גילה דעתו אע"פ שהיה אסור להשתמש בו אין הריוח לבעל הפקדון, ואם גילה דעתו אבל היה מותר להשתמש בהן כבר נעשה מלוה אצלו בשעת הפקדון ויכול לחזור בו בלא עדים, ולפ"ז כתב אין אנו צריכים לדוחקו של הסמ"ע בס"ק כ' ע"ש.

ב. תבלין שנותנים אותו לתוך השכר.

הגה: הרויח במעות בין היה לו רשות להשתמש או לא, אין צריך לתת הריוח לבעל הפקדון^ג, אבל אם בא בעל הפקדון ואמר לו תן לי פקדוני ואני ארויח בהם בעצמי, והנפקד מעכב בידו חייב ליתן לו הריוח מכאן ולהבא משביקש פקדונו^ד.

ואם הנפקד אמר לו הוצאתים בעסק ואם תרצה קבל עליך העסק בין לשכר בין להפסד הדין עם הנפקד.

הגה: אם נתעסק בהם הנפקד לצורך בעל הפקדון הריוח של בעל הפקדון^ה.

הגה: ואם גילה דעתו הנפקד שעסק לצורך המפקיד, או^ו במקום שאסור לנפקד להשתמש בהם שמסתמא נתעסק בהם לצורך המפקיד אינו נאמן הנפקד לומר לעצמי עסקתי בהם, עד שיאמר כן לפני כן בפני עדים.

עין משפט ז. חו"מ סימן רצב פעיף ה

ה ו. השולח יד בפקדון הוא או שלוחו הרי זה גזלן^ז ונתחייב באונסין, ונעשית הגזילה ברשותו ומשלם אותה כדין הגזלנים^ח.

ג. מעובדא שם בב"מ מ"ב ע"ב לקמיה דרב עמרם.

ד. ואפי' היו בשני בתים נפרדים הכשות שלו והכשות של הפקדון. ש"ך ס"ק ל"ט.

ה. ה"ה אם היה של הפקדון קרוב וראה שהשמש מיהר לבוא, סמ"ע ס"ק מ"ב, והש"ך בס"ק מ' מפקפק בזה. ועיין בפעמוני זהב מה שהעיר על הש"ך וכתב דאולי כוונתו ביש לו לשלם לשליח הוא חייב כיון שפשע בידיים ע"ש.

ו. כ"כ הב"י בשם נ"י בשם הר"ן בב"מ מ"ב ע"ב.

ז. מברייטא שם מ"ד ע"א אליבא דב"ה. או ע"י שלוחו, כאן ריבתא התורה די ששליח לדבר עבירה מהכתוב "על כל דבר פשע" והכתוב לא בא למעט חיובא דהשליח, דודאי גם השליח חייב, רק שהתורה באה לרבות החיוב גם על המשלח לענין שאם לשליח אין לו מה לשלם או שאינו בר חיובא חייב המשלח. ש"ך ס"ק ד'.

ובביאורים ס"ק ה' כתב דהעיקר כיון דשליחות יד צריכה קנין, והתורה ריבתא שנקנה למשלח ע"י הקנין שעשה השליח עבורו, ממילא אינו חייב רק המשלח בלבד ולא השליח, כיון שהשליח לא עשה קנין לעצמו ולא נקנה לו ע"כ פטור רק כשאכלו השליח, אז רצה המפקיד מזה גובה, רצה מזה גובה, כמו בגזל ולא נתיאשו הבעלים ובא אחר ואכלו רצה מזה גובה רצה מזה גובה, ואפי' השליח חרש או שוטה וקטן חייב המשלח. כ"כ בביאורים ס"ק ה'.

ואחרי שנעשה גזלן אם השביח אחר ששלח בה יד, כגון פרה ונתעברה וילדה אצלו, כיון ששלח בו יד נעשה גזלן וקנה השבח. כ"כ הש"ך בס"ק ו'.

ח. נתבאר בסי' שס"ב ושס"ג בסעיפים א'-ב'.

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט זז.

הו"מ סימן שנד פעיף ג

ג. גנב בהמה או כלי ובשעת הגניבה היה שוה ארבעה, ובעת העמדה בדין הוזל ושוה שנים משלם קרן ט כשעת הגניבה.

היתה שוה שנים בעת שגנבה ובשעת העמדה בדין שוה ארבעה אם אבד הכלי מאליו י או מתה הבהמה משלם כשעת הגניבה שנים, אבל אם שחט או מכר או שבר הכלי או אבדו בידיים משלם כשעת העמדה בדין כ ארבעה.

הו"מ סימן שפב פעיף י

י. גזילה שלא נשתנתה והוקרה אע"פ שנתיאשו ממנה הבעלים הרי זו חוזרת לבעלים ל ואין לגזולן בה כלום, שלא תיקנו לגזולן השבח שאחר יאוש, אלא כגון שבח גיזות וולדות, אבל שבח היוקר אם חוזרת הגזילה בעניה אינו זוכה בשבח.

יא. הגוזל חבית יין מחבירו והרי היא שוה דינר והוקרה אצלו ועמדה בארבעה אם שבר את החבית, או שתה אותה או מכרה או נתנה במתנה אחר שהוקרה, משלם ארבעה כשעת ההוצאה מן העולם, שאם היה מניחה מ היתה חוזרת בעצמה, אבל אם נשברה מעצמה או אבדה י משלם דינר כשעת הגזילה.

ט. מבכ"ק ס"ה ע"א שם, אבל כפל וד' וה' אינו משלם כשעת הגניבה ונפ"מ היום דאם תפס דלא מפקינן מיניה. סמ"ע ס"ק ה'.

י. היינו שידוע שלא נאבד בפשיעה. סמ"ע ס"ק ז'.

כ. לאו דוקא כשעת העמדה בדין אלא כשעת הטביחה או השבירה. סמ"ע ס"ק ו'.

ל. מפורש בב"ק ס"ה ע"א ובב"מ מ"ג ע"א ואע"פ שנתיאשו הבעלים ממנה, ומהרש"ל פסק דהיכא שנתקירה אחר היאוש הרי זה של הגזולן, אבל הש"ך מסיק בס"ק ה' דהעיקר כהמחבר.

מ. כך מפורש בגמ' בב"מ מ"ג ע"א הטעם, ואע"ג דקימ"ל כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה, מ"מ עיקר הגזילה זו נעשה בשעה ששתה אותה או שברה או מכרה, דעד אותו רגע היא ברשות הנגזל והיתה חוזרת בעין מן הדין, והוא גרם שלא תחזור אליו בעין. סמ"ע ס"ק י"ט.

נ. ג"כ מעצמה, אבל סתם אבידה מקרי פשיעה וכמ"ש בסי' שנ"ד סעיף ג', סמ"ע ס"ק כ'. וכתב הסמ"ע שם בס"ק ז' דעד שידוע שלא נאבד בפשיעה הוי מאליו ופטור, אבל בלי שידוע שלא נאבד בפשיעה, חייב.

עין משפט ט.

ח"מ סימן שמב סעיף ב.יא.יב

ב. נתיאשו הבעלים ממנה ועדיין לא נשתנית קנה הגזלן כל שבח שהשביחה אחר יאוש^ט, ואינו משלם אלא כשעת הגזילה^ע ודבר זה מדבריהם מפני תקנת השבים. וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבח ונוטל מן הנגזל.

יא. יב. היתה שוה בשעת הגזילה ארבעה ובשעת ההוצאה מן העולם הוזלה ושוה דינר, משלם ארבעה כשעת הגזילה^פ בין ששברה או שתה אותה, ובין שנשברה או אבדה מאליה.

יב. יג. הגזול אשכול תמרים וכו' חמשים תמרים ואם ימכרו כולם ביחד אינו שוה אלא מט' פרוטות, ואם ימכרו אחת אחת שוה חמשים פרוטות הרי זה משלם רק מט' פרוטות^צ.

דף מג:

עין משפט א.

ח"מ סימן שנט סעיף ה

ה. הלוקח בשאלה שלא מדעת הבעלים נקרא גזלן^ק.

ס. דאין הגזלן קונה דבר אף לא השבח קודם יאוש. אבל אחר יאוש קונה השבח שלאחר יאוש, וכן היא דעת הרמב"ם דבעינן יאוש, אבל לדעת הרא"ש והטור ס"ל דאפי' לא נתיאשו הבעלים ג"כ הדין כן, וכ"כ הרמ"א בסוף סעיף ח' שכתב ויש חולקין וקאי גם על זה. סמ"ע ס"ק ג'.

ע. אם הוא בענין שא"צ להחזיר הגזילה עצמה, אבל על הרוב מחזירה בעצמה וע"ז מסיק דשמין לו השבח ונוטל מהנגזל. סמ"ע ס"ק ד'-ה'.

פ. ממשנה בב"ק צ"ג ע"ב, והטעם כאן גם שלא יהיה חוטא נשכר, דאלו נשברה מעצמה היה צריך לשלם ד' כשעת הגזילה ועכשיו ששברה בידים לא יתחייב אלא דינר. סמ"ע ס"ק כ"א.

צ. מימרא דשמואל בב"מ צ"ט ע"ב.

ק. כ"כ הרמב"ם בפ"ג מגזילה הלכה ט"ו ופסק כחכמים דרבי יהודה ב"ב פ"ח ע"א. וכתב בפעמוני זהב דאפי' לקח ברשות בנו הגדול או עבדו אסור הואיל ואינו שלהם והוי גזלן.

עין משפט ב.ג.

ח"מ סימן שסב פ"ב

ב. נתיאשו הבעלים ממנה ועדיין לא נשתנית קנה הגזלן כל שבח שהשביחה אחר יאוש^ר, ואינו משלם אלא כשעת הגזילה^ש ודבר זה מדבריהם מפני תקנת השבים. וכשמחזיר לו הגזילה שמין לו השבח ונוטל מן הנגזל.

ח"מ סימן שסב פ"ב

ז. הגזילה שהשביחה אחר יאוש או אחר שנשתנתה, השבח לגזלן^ת, אע"פ שהשביחה מאליה, כגון גזל פרה ונתעברה אצלו בין שילדה קודם שתבעו בדין בין שעדיין לא ילדה הואיל ונתיאשו הבעלים משלם כשעת הגזילה, ואם ילדה הולדות של הגזלן, ואם עדיין לא ילדה^א שמין לגזלן ונוטל השבח מהנגזל ומחזיר הבהמה עצמה.

עין משפט ד.

ח"מ פ"ב רצב פ"ד

ה. השומר שאמר אפי' בפני עדים שהוא רוצה לשלוח יד בפקדון אינו מתחייב^ב עדיין באמירתו זו.

ר. דאין הגזלן קונה דבר אף לא השבח קודם יאוש. אבל אחר יאוש קונה השבח שלאחר יאוש, וכן היא דעת הרמב"ם דבעינן יאוש, אבל לדעת הרא"ש והטור ס"ל דאפי' לא נתיאשו הבעלים ג"כ הדין כן, וכ"כ הרמ"א בסוף סעיף ח' שכתב ויש חולקין וקאי גם על זה. סמ"ע ס"ק ג'.

ש. אם הוא בענין שא"צ להחזיר הגזילה עצמה, אבל על הרוב מחזירה בעצמה וע"ז מסיק דשמין לו השבח ונוטל מהנגזל. סמ"ע ס"ק ד'-ה'.

ת. נתבאר בסי' שנ"ד סעיף א'-ב'.

א. וס"ל להרמב"ם דעיבור וטעינה בגיזה לא נחשב שינוי, ואפי' לידה עצמה ס"ל דלא הו"ל דין שינוי גמור אלא כשינוי החוזר כמבואר בסעיף ח'. ומ"מ אם כבר ילדה וזכה בעובר, או גזזה כבר וזכה בגיזה גם גוף הגזילה נשאר ביד הגזלן ומשלם לנגזל דמיה, דכיון דזכה בגיזה וכולד זכה ג"כ בעצמה, ופעמים נוטל הנגזל הבהמה עצמה אם עדיין לא ילדה או לא גזזה, כמבואר בסי' שנ"ד. סמ"ע ס"ק י"ד.

ב. שם במשנה מ"ג ע"ב החושב לשלוח יד וכפי' רש"י שם ד"ה החושב, וכ"כ התוס' שם והוכיחו שכל מחשבת פיגול הוא ג"כ באמירה.

ואע"ג שהכתוב אומר על כל "דבר" פשע, אין לומר שנתחייב בדיבורו שרוצה לשלוח בה יד, שהרי הכתוב אומר אם לא שלח ידו, והיינו עד שישלח בה יד ממש, ועל כל "דבר" פשע דרשו שם בגמ' דאם אמר לשליח לשלוח יד בפקדון, ועשה השליח כפי שצוהו השומר חייב המשלח. וכתב הסמ"ע בס"ק י' דהיינו שלא ידע השליח שהוא פקדון של אחרים או שאינו בר חיובא, או שאין לשליח מה לשלם, וכמ"ש בסי' קפ"ב שאל"כ הרי

את הספרים "דף היומי עין משפט על הדף" ו"מנחת אשר", של הרב מ. אלאהרן שליט"א אב"ד בירושלים מעוטרים בהסכמותיהם של גדולי ישראל, ניתן להשיג בהוצאת "כתרים" בטלפון 02-5712225 או 0584150477 email: minchat.aaa@gmail.com

עין משפט ה.

חז"מ סימן רצב פעיף ב

ב. הטה השומר החבית^א ונטל ממנה רביעית יין ונשברה אינו חייב אלא ברביעית כיון שלא הגביהה, אבל אם הגביהה כדי ליטול אפי' רביעית ועדיין לא נטל ונשברה חייב ככולה.

ג. הגביה את הכיס ליטול ממנו דינר אחד ונאנס כל הכיס ספק^ד אם נתחייב בכל הדינרים כיון שאין כל הדינרים שבכיס גוף אחד.

קימ"ל דאין שליח לדבר עבירה וחייב השליח.
 וכתב הש"ך בס"ק ד' דכולם תמהו על הסמ"ע מסוגיות בב"מ ובקידושין וכתב שאביו יישב דברי הסמ"ע בטוב טעם ע"ש.
 ואם השומר רוצה לעכב הפקדון שבידו בגלל חוב שחייב לו המפקיד אם נקרא שולח יד בזה, הסתפק בזה המהר"א ששון, ש"ך ס"ק ה'.
 ג. ממשנה שם מ"ג. וה"ה אם משכה לרשותו כדי לחסרה קנאה להיות עומדת ברשותו אף לענין אונסין. סמ"ע ס"ק ז'.
 ד. בעיא שם בגמ' ועלתה בתיקו, וכפירוש רש"י שם ד"ה אבל זוזא. וכ"כ הרמב"ם פ"ג מגזילה הלכה י"ג ועיין המ"מ הלכה י"ב שיישב דעת הרמב"ם. סמ"ע ס"ק ח'. ועיין בנתיבות ס"ק ד' פירוש צדדי הבעיא בגמ'.